

Sygn. akt III AUa 746/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 października 2014 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu

Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maria Pietkun
Sędziowie:	SSA Stanisława Kubica SSA Ireneusz Lejczak (spr.)
Protokolant:	Katarzyna Sypień

po rozpoznaniu w dniu 28 października 2014 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku S. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

o emeryturę pomostową

na skutek apelacji S. M.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Jeleniej Górze

z dnia 25 lutego 2014 r. sygn. akt VII U 1199/13

o d d a l a apelację.

UZASADNIENIE

Decyzją z 20.05.2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił wnioskodawcy S. M. prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 4 w powiązaniu z art. 49 ustawy z 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2008 r., nr 237, poz.1656) z powodu nieudokumentowania na dzień 1.01.2009 r. co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy.

Wyrokiem z 25 lutego 2014 r. Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze oddalił odwołanie wnioskodawcy. Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

S. M., urodzony (...) udokumentował 39 lat i 7 miesięcy okresów składkowych i nieskładkowych. W okresie od 4.12.1971 r. do 11.07.1991 r. był zatrudniony w Zakładach (...) w P., gdzie od 1.04.1981 r. do 31.05.1983 r. pracował przy produkcji i przetwórstwie tworzyw sztucznych na stanowisku prasera tworzyw sztucznych.

Ubezpieczony od 3.03.1992 r. do 3.09.1992 r. oraz od 2.11.1992 r. do 28.02.2007 r. pracował w (...) Kopalniach (...) w R.. Od 3.03.1992 r. do 31.03.1992 r. pracował jako operator zespołu przenośników, od 1.04.1992 r. do 3.09.1992 r. – pomocnik maszynisty koparki, od 2.11.1992 r. do 3.01.1993 r. – maszynista koparki jednonaczyniowej, od 4.01.1993 r. do 31.08.1994 r. – pomocnik maszynisty koparki, od 1.09.1994 r. do 31.05.1995 r. – operator zespołu przenośników, od 1.06.1995 r. do 28.02.2007 r. – maszynista koparki jednonaczyniowej. Wszystkie powyższe okresy z uwagi na charakter wykonywanych czynności były pracami w szczególnych warunkach określonymi w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., nr 8, poz. 43 ze zm.).

Po 28.02.2007 r. wnioskodawca nie wykonywał żadnych prac w szczególnych warunkach. W dniu 29.03.2013 r. rozwiązał stosunek pracy z (...) S.A., a po 6 dniach ponownie podjął zatrudnienie na czas nieokreślony w tym samym zakładzie.

Ubezpieczony 11.02.2013 r. złożył w organie rentowym wniosek o emeryturę pomostową, który został rozpoznany odmownie z uwagi na niewykazanie co najmniej 15 lat pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, ponieważ dowodzone okresy pracy nie odpowiadały pracy wymienionej w wykazach załączników 1 lub 2 ustawy z 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2008 r., nr 237, poz.1656).

W tym stanie Sąd I instancji uznał, że odwołanie wnioskodawcy jest nieuzasadnione. Sąd oparł się na przepisie art. 4 Ustawy z 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych, zgodnie z którym prawo do emerytury pomostowej przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) urodził się po dniu 31.12.1948 r.;
- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
- 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
- 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
- 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Sąd wskazał, że stosownie do przepisu art. 49 tej ustawy prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która:

- 1) po dniu 31.12.2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12;
- 3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

Wnioskodawca ubiegał się o ustalenie prawa do emerytury pomostowej, domagał się przy tym zaliczenia do pracy w warunkach szczególnych dwóch okresów zatrudnienia: w Zakładach (...) w P. od 1.04.1981 r. do 31.05.1983 r. oraz w (...) Kopalniach (...) od 2.11.1992 r. do 28.02.2007 r.

Sąd wskazał, że bezspornie ubezpieczony spełnił część przesłanek wymienionych w cytowanym przepisie art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych: urodził się po 31.12.1948 r., osiągnął wiek 60 lat, ma okres składkowy i nieskładkowy wynoszący ponad 25 lat. Pozostałe przesłanki były jednak sporne.

W zakresie dwóch dowodzonych okresów pracy w szczególnych warunkach; występowały one przed 1.01.1999 r. Jakkolwiek organ rentowy miał formalne wątpliwości co do ich uwzględnienia, to w ocenie sądu faktyczny charakter ich wykonywania pozwalał na uwzględnienie tych okresów. Pracę na stanowisku prasera tworzyw sztucznych w Zakładach (...) w P. w okresie od 1.04.1981 r. do 31.05.1983 r. (2 lata, 2 miesiące) można przyporządkować pracy operatora pras przy formowaniu tworzyw sztucznych wymienionych w zarządzeniu nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z 30.03.1985 r. w wymienionych w wykazie A, dziale IV, poz. 17, pkt 16.

Także cały okres pracy od 2.11.1992 r. do 28.02.2007 r. (14 lat 5 miesięcy i 28 dni) w (...) Kopalniach (...) w R. na wszystkich wymienionych stanowiskach można było przypisać pracy maszynistów ciężkich maszyn budowlanych oraz przy wydobywaniu i obróbce surowców skalnych, co odpowiadało pracy wymienionej w wykazie A, dziale I, poz. 3 pkt 13 oraz w wykazie A, dziale V, poz. 3 pkt 1 zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z 1.08.1983 r. W ocenie sądu została zatem spełniona przesłanka art. 4 pkt 2, tj. ubezpieczony wykazał okres pracy w szczególnych warunkach wynoszący co najmniej 15 lat. Także została spełniona przesłanka art. 4 pkt 5, tj. cały powyższy okres był wykonywany przed 1.01.1999 r., co odpowiadało pracy wymienionej w art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Ubezpieczony nie spełnił natomiast dwóch ostatnich warunków, a mianowicie ostatni okres pracy wykonywanej w szczególnych warunkach miał miejsce przed 31.12.2008 r. Nie spełnił więc przesłanki art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych. Nie spełnił również ostatniej przesłanki art. 4 poz. 7, ponieważ jakkolwiek 29.03.2013 r. rozwiązał stosunek pracy, to jednak w kilka dni później 25.02.2014 r. ponownie podjął zatrudnienie w tym samym zakładzie. Oznacza to, że na dzień wyrokowania ubezpieczony pozostawał w zatrudnieniu.

Sąd wskazał, że ustawodawca dopuścił możliwość ubiegania się o emeryturę pomostową również w przypadku osób, które po dniu 31.12.2008 r. nie wykonywały pracy w szczególnych warunkach. W takiej jednak sytuacji ustalił inne kryteria określone przepisem art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych. W tym przypadku osoba ubiegająca się o ustalenie świadczenia emerytalnego powinna spełnić wszystkie warunki określone w art. 4 pkt 1 - 5 i 7 i art. 5 - 12 tej ustawy, a nadto w dniu wejścia w życie ustawy musiała legitymować się 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej. Ustawa pomostowa wprowadziła nowy katalog prac wykonywanych w szczególnych warunkach. Zostały one skatalogowane w załącznikach 1 oraz 2 tej ustawy. Zasadniczą różnicą jest niewymienianie ściśle określonych stanowisk pracy, lecz cechy charakterystyczne faktycznie wykonywanych prac. Niewątpliwie, w ocenie sądu I instancji, oba sporne okresy pracy były wykonywane jeszcze przed wejściem w życie ustawy o emeryturach pomostowych, jednak z uwagi na rzeczywisty charakter wykonywanych wówczas prac sąd przyporządkował je pracom wymienionym w wykazach prac wskazanych w załącznikach 1. lub 2. ustawy pomostowej. W tym przypadku zatrudnienie wnioskodawcy od 2.11.1992 r. do 28.02.2007 r. (14 lat 5 miesięcy i 28 dni) w (...) Kopalniach (...) w R. przy wydobywaniu i obróbce surowców skalnych można było przypisać pracy wymienionej w załączniku 1 pkt 2 jako prace udostępniające lub eksploatacyjne związane z urabianiem minerałów skalnych. Jednak pracy prasera tworzyw sztucznych w Zakładach (...) w P. w okresie od 1.04.1981 r. do 31.05.1983 r. nie można, w ocenie sądu przyporządkować jakiegokolwiek grupie prac wymienionych w załączniku 1 lub 2 ustawy pomostowej.

Z powyższych powodów, mając na uwadze art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, sąd I instancji orzekł, że ubezpieczony nie legitymuje się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy.

Apelację wywiódł S. M., zaskarżając wyrok w całości. Orzeczeniu zarzucił błędne ustalenia faktyczne prowadzące do niezakwalifikowania okresu zatrudnienia od 1 kwietnia 1981 r. do 31 maja 1983 r. w Zakładach (...) w P. do okresu pracy w warunkach szczególnych oraz pominięcia okresu zatrudnienia od 3 marca 1992 r. do 3 września 1992 r. w (...) Kopalniach (...). Wniósł o zmianę wyroku przez przyznanie mu prawa do emerytury, ewentualnie – o uchylenie go i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu apelujący zarzucił sądowi I instancji błędy w rozumowaniu polegające na początkowym uwzględnieniu wnioskodawcy 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych, a następnie niezakwalifikowaniu do tego rodzaju zatrudnienia pracy od 1 kwietnia 1981 r. do 31 maja 1983 r. w zakładach (...). Ubezpieczony podniósł, że jego zdaniem wykazał wymagany okres pracy w warunkach szczególnych, co potwierdzają dowody z dokumentów, przede wszystkim świadectwa prac w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawcy nie jest uzasadniona.

Spór w niniejszej sprawie wymagał ustalenia, czy S. M. spełnia wymagane prawem warunki do przyznania mu prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 4 lub 49 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2008 r., nr 237 poz. 1656). Przepis art. 4 ustawy stanowi, że prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia **łącznie** następujące warunki:

- 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.;
- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
- 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
- 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
- 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy;

nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Na podstawie art. 49 ustawy pomostowej prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która:

- 1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12;
- 3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

Z powyższego wynika, że warunkiem nabycia emerytury pomostowej w świetle wykładni językowej art. 4 i 49 ustawy o emeryturach pomostowych jest legitymowanie się określonym stażem w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze oraz kontynuowanie pracy w tych warunkach po wejściu w życie ustawy o emeryturach pomostowych, tj. po 31 grudnia 2008 r. Natomiast jeżeli osoba ubiegająca się o to świadczenie **nie kontynuuje pracy** w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze i z tego względu posiada jedynie staż pracy w warunkach szczególnych według poprzednio obowiązujących przepisów, to może nabyć prawo do „nowego” świadczenia jedynie wówczas,

gdy dotychczasowy staż pracy (okres prac) można kwalifikować jako prace w warunkach szczególnych w rozumieniu obecnie obowiązujących przepisów (art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych) lub o szczególnym charakterze (art. 3 ust. 3 tej ustawy). Innymi słowy, brak podstaw prawnych do przyznania emerytury pomostowej takiemu ubezpieczonemu, którego dotychczasowy okres pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze nie może być traktowany w ten sposób. Takie stanowisko wyraził Sąd Najwyższy w wyrokach: z 13 marca 2012 r., sygn. akt II UK 164/11 oraz z 15.01.2013 r., I UK 448/12.

Pierwszorzędne znaczenie w sprawie ma fakt ustalenia przez sąd I instancji, że wnioskodawca po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej. Oznacza to, że prawo do świadczenia na podstawie art. 4 ustawy pomostowej mu nie przysługuje właśnie z powodu niewykazania okresów pracy w warunkach szczególnych po 31 grudnia 2008 r. Sąd apelacyjny podkreśla, że wszystkie wymienione wyżej przesłanki do nabycia prawa do emerytury muszą być spełnione łącznie, o czym stanowi przepis art. 4 tej ustawy. Oznacza to, że niespełnienie choćby jednej z nich przekreśla możliwość nabycia prawa do świadczenia, co ma miejsce w przypadku wnioskodawcy.

Należało zatem zbadać, czy ubezpieczony spełnia przesłanki do nabycia prawa do emerytury pomostowej z art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych. Według tego przepisu musiałby w dniu wejścia w życie ustawy wykazać wymagany 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, ale w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej. Jak wskazano wyżej ustawa o emeryturach pomostowych znacznie zawęziła rodzaje prac i stanowiska, na których wykonuje się prace w warunkach szczególnych w porównaniu do tych prac i stanowisk, jakie zawiera wykaz A, będący załącznikiem do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. nr 8, poz. 43 ze zm.). Ustawa pomostowa w załącznikach 1 i 2 zawiera własne określenia prac w warunkach szczególnych.

W omawianych załącznikach brak jest wskazania, że charakter pracy na stanowisku montera-elektronika lub prasera tworzyw sztucznych powoduje zaliczenie takiej pracy do prac w warunkach szczególnych w rozumieniu ustawy pomostowej. Dlatego też okresu zatrudnienia wnioskodawcy w zakładach (...) w P. nie można zaliczyć do okresów zatrudnienia w warunkach szczególnych.

To samo dotyczy okresu pracy wnioskodawcy od 2.11.1992 r. do 28.02.2007 r. (14 lat 5 miesięcy i 28 dni) w (...) Kopalniach (...) w R. na stanowiskach: maszynisty koparki jednonaczyniowej, pomocnika maszynisty koparki i operatora zespołu przenośników. Prace na tych stanowiskach nie są wymienione w załącznikach do ustawy pomostowej, jako prace wykonywane w warunkach szczególnych. W załączniku nr 2 w punktach 5 i 12 wymienione są, co prawda prace maszynistów pojazdów trakcyjnych (maszynista pojazdów trakcyjnych, maszynista instruktor, maszynista zakładowy, maszynista wieloczynnościowych i ciężkich maszyn do kolejowych robót budowlanych i kolejowej sieci trakcyjnej, kierowca lokomotywy spalinowej o mocy do 300 KM, pomocnik maszynisty pojazdów trakcyjnych) i kierowników pociągów oraz prace operatorów żurawi wieżowych, do obsługi których są wymagane uprawnienia kategorii IŻ lub równorzędne oraz dźwignic portowych lub stoczniowych, lecz takich prac ubezpieczony nie wykonywał, nie pracował bowiem jako maszynista ciężkich maszyn do kolejowych robót budowlanych ani jako operator żurawia wieżowego lub stoczniowego. Nie można, jak to uczynił sąd I instancji, prac wnioskodawcy w tej kopalni przyporządkować do prac bezpośrednich przy przeróbce mechanicznej węgla oraz rud metali lub ich wzbogacaniu, prac udostępniających lub eksploatacyjnych związanych z urabianiem minerałów skalnych (załącznik 1 pkt 1 i 2). Zresztą sam ten okres zatrudnienia jest niewystarczający do wykazania 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Podsumowując, wyżej wymienione stanowiska pracy wnioskodawcy nie zostały wymienione w załączniku nr 1 lub nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, w związku z tym okresy te nie mogą być uwzględnione przy ustalaniu prawa do emerytury pomostowej jako okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Jak przyjmuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z 2008 r. o emeryturach pomostowych jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy „o szczególnym charakterze” lub „w

szczególnych warunkach” nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich, jakość mogła obniżyć się z wiekiem (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 13 marca 2012 roku, sygn. akt II UK 164/11, LEX nr 1171289).

Sam fakt posiadania przez wnioskodawcę świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach przed i po 1 stycznia 1999 r. nie uprawnia go automatycznie do emerytury pomostowej. Koniecznym jest ustalenie, czy wykonywane przez niego prace w szczególnych warunkach mieszczą się w katalogu prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych i załączników nr 1 i 2 do tej ustawy.

Na marginesie jedynie sąd Apelacyjny wskazuje, że sąd I instancji błędnie uznał, że ubezpieczony nie spełnił warunku rozwiązania stosunku pracy, który zakłada art. 4 ustawy pomostowej. Zgodnie z art. 100 ustawy o emeryturach i rentach z FUS prawo do świadczenia (in abstracto) powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia. Decyzja przyznająca prawo do emerytury ma deklaracyjny charakter. Potwierdza ona fakt nabycia przez wnioskodawcę prawa do świadczenia, które następuje w dniu spełnienia wszystkich przesłanek jego powstania. Pogląd ten, wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z 11 czerwca 2013 r., (II UK 381/12) sąd apelacyjny podziela. Raz nabyte prawo do emerytury podlega ochronie i nie zostaje utracone w razie późniejszego nawiązania nowego stosunku pracy z tym samym lub innym pracodawcą. Oznacza to, że choćby ubezpieczony rozwiązał stosunek pracy, a następnego dnia podjął zatrudnienie i to u tego samego pracodawcy, to ten warunek prawa do świadczenia uznać należy za spełniony, ponieważ ustawodawca nie zabrania zatrudniania się emerytów po nabyciu prawa do świadczenia. Późniejsze podjęcie zatrudnienia pozostaje bez wpływu na prawo nabyte.

Mając powyższe na uwadze sąd apelacyjny na podstawie art. 385 oddalił apelację wnioskodawcy.

R.S.